

NA ÚVOD

V roku 2022 si pripomínáme okrúhle výročie jednej z osobností, ktoré významne ovplyvnili vývin muzikológie na Slovensku v prvej polovici 20. storočia – vo februári uplynulo 80. rokov od úmrtia českého muzikológa, hudobného pedagóga a zbormajstra Dobroslava Orla (15. december 1870 Ronov nad Doubravou – 18. február 1942 Praha), ktorý pôsobil v slovenskom prostredí v medzivojnovom období takmer dve desaťročia. Po založení prvej Československej republiky v roku 1919 sa začalo na Slovensku formovať inštitucionálne a personálne zázemie pre oblasť hudby na oficiálnej a štátom podporovanej báze. Rozvoj profesijného hudobného zázemia síce mohol nadviazať na výsledky národnoemancipačného hnutia z prechádzajúceho obdobia, avšak jeho primárnym cieľom mali byť novozaložené moderné inštitúcie s profesionálne usmerňovanými aktivitami, ktoré zodpovedali požiadavkám hudobného života v novom štátnom útvare, aj potrebe nadväzovať kontakty s medzinárodným prostredím. Na formovaní nového inštitucionálneho zázemia a slovenského intelektuálneho prostredia mali podiel českí a moravskí vzdelanci – odborníci, ktorí prichádzali na Slovensko s cieľom tieto procesy podporiť a aktívne ich usmerňovať.

Na prelome druhého a tretieho desaťročia prichádzali na Slovensko viacerí príslušníci českej a moravskej hudobnej kultúry. Dlhodobo však v slovenskom prostredí pôsobili len niektorí z nich. Popri etnografovi, hudobnom a výtvarnom umelcovi Karolovi Plickovi (1894 – 1987), ktorý sa stal na Slovensku prvým profesionálnym hudobným folkloristom a zotrval tu do roku 1938, to bol najmä Dobroslav Orel, ktorý prišiel do Bratislavy v roku 1919. Stál pri založení slovenského univerzitného vzdelávania v hudbe, zapojil sa do činnosti novozaloženej československej inštitúcie pre výskum, dokumentáciu a vydávanie hudobného folklóru a ako vplyvná osobnosť zasahoval do vývinu hudobného života Bratislavy až do svojho odchodu zo Slovenska v roku 1938.

Na aktivity Dobroslava Orla neskôr nadviazali jeho žiaci a pokračovali v dotváraní inštitucionálneho prostredia pre oblasť hudby. Po založení Seminára pre hudobnú vedu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave pod vedením Dobroslava Orla v roku 1921 pribudli postupne ďalšie hudobné inštitúcie. Ich vznik súvisel s potrebou rozšíriť, diferencovať aj stabilizovať viaceré špecializované činnosti hudobnej vedy. Patrilo k nim aj založenie prvej akademickej inštitúcie orientovanej na základný výskum v muzikológii – Hudobnovedného ústavu v Bratislave v roku 1943. Jeho prvým riaditeľom sa stal Orlov žiak na Univerzite Komenského v Bratislave František Zagiba (1912 – 1967). Význam základného výskumu hudby v dobovom inštitucionálnom kontexte dokladá aj skutočnosť, že tento ústav vznikol medzi prvými vedecko-

-výskumnými pracoviskami Slovenskej akadémie vied a umení. V roku 1951 bol premenovaný na Ústav hudobnej vedy a v roku 1953 sa stal súčasťou novokonštituovanej Slovenskej akadémie vied.

Aktuálne číslo časopisu *Musicologica Slovaca* venujeme okrúhlemu výročiu českého muzikológa pôsobiaceho na Slovensku, prof. Dobroslava Orla. Naším zámerom bolo aktuálne zhodnotiť jeho pôsobenie v slovenskom prostredí s pokusom nanovo vymedziť a pomenovať jeho prínos k vývinu slovenskej muzikológie v medzivojnovom období. Jednotlivé príspevky mapujú Orlove muzikologické, čiastočne aj pedagogické a organizačné aktivity, týkajúce sa najmä centrálnej oblasti jeho pôsobenia – hudobnej historiografie.

Radenie príspevkov sleduje postupnosť od všeobecného pohľadu na hudobnohistoriografický prínos Dobroslava Orla v česko-slovenskom kontexte (Janka Petőczová) cez ťažiskové špecializácie výskumu dejín slovenskej hudby – obdobie stredoveku (Eva Veselovská), hymnológiu (Peter Ruščin) a hudbu 19. a začiatku 20. storočia (Jana Lengová) – až po Orlove aktivity na báze hudobnej folkloristiky (Hana Urbancová). Osobitne prínosné sú príspevky, ktoré prinášajú nielen súhrn známej a novoobjavenej faktografie, ale aj aktuálne prehodnotenie doteraz tradovaných výkladov Orlovej osobnosti, vrátane naznačenia polemických otázok, ktorými by sa mohol ďalší výskum zaoberať. Monotematický blok štúdií uzatvára príspevok, ktorý v kontexte orlovského výročia poukazuje na rozvinutie podnetov, ktoré Orel na Slovensku zanechal najmä hudobnej historiografii – sleduje ďalší vývin domáceho inštitucionálneho zázemia vo vzťahu k výskumu, dokumentácii a prezentácii starších dejín hudby na Slovensku (Marta Hulková).

Ďalšie príspevky v tomto čísle časopisu voľne nadväzujú na blok štúdií k orlovskému výročiu niektorým z jeho relevantných aspektov. Týkajú sa jednak druhej významnej osobnosti z Čiech, ktorá na Slovensku pôsobila v medzivojnovom období, jednak aktuálnej reflexie výskumných oblastí, ktorých sa dotkol aj Dobroslav Orel. Štúdia v rubrike Materiály uzatvára heuristický výskum časti rukopisnej zbierky slovenských ľudových piesní Karola Plicku za región stredného Považia (Miriam Timková). Rubrika recenzií hodnotí prácu zásadného významu o hudobnej analýze a štýlovej charakteristike českej ľudovej piesne, prvú komplexnú syntézu o tradičnej lokálnej piesňovej kultúre Slovákov na Dolnej zemi a historiografickú prácu o prameňoch lutnovej hudby na Slovensku v 16. – 18. storočí.

Hana Urbancová